

Erdélyi Örmény Gyökerek - füzetek

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”

(Vörösmarty Mihály)

a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

III. évfolyam 1999/27 szám

1999 május

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén délután 17 órakor- hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár klubdélutánjaira a Budapest V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe.

Május - gondolatok az örmény liturgiából

A hitvallás után, amikor elérkezik a békecsók adásának ideje, a diakónus mondja:

Krisztus megjelent közöttünk! Az Isten, lényével a Létező itt helyet foglal. Zeng a béke szózata, sorban békecsókot adunk egymásnak; elűzzük a békétlenséget, a szeretet szétárad mindenfelé!

Ó, szolgálattévők! Emeljétek fel szavakat és zengjétek egy hangon az osztatlan Istenség dicséretét és énekeljétek a szeráfokkal együtt a szent, szent, szent énekét!

A liturgiánkban és templomainkban jelen van - hitünk szerint Krisztus - az eucharisztia és igéje által is. Béke és szeretet kell, hogy uralja bensőnket, s így tudunk eggyé lenni Isten dicséretében.

dr. Sasvári László

Fancsali G. János

A halál hullámain

A Föld nagy és szent diadala. Pillanatát tudni sem akarjuk, várni nem várjuk, őseink mégis, hányszor néztek szembe erőszakos pusztulásuk hirtelen eljövételével! A gyilkosság, a tömeggyilkosság esetében nem lehet szépen meghalni, hisz ketten győztek le: a gyilkos és a halál. A túlerő gyengeségünket méginkább bizonyítja emberi mivoltunkkal szemben.

Ameddig mi magunk is el nem enyészünk, sejtjeinkben, rostjainkban,- génjeinkben hordjuk őseink élményeit - a szörnyűségeket is. Elfelejtethjük őket, de akarattal feledni nem lehet, a mélyben sűrűn, nyugodtan várva ott lappang mindaz, ami velünk történt párezer év óta. Nyugodtan vár, - hisz ezen *közös, kollektív érzés* számára, mostani, szörnyű beteg, végpillanataiban is rémálmokat meghazudtoló évszázadunk csak pillanat -- és nem csodálkozik semmin, hisz sokszor látta már, amit mi iszonyattól tágranyílt szemeinkkel látunk, de ésszel nem tudjuk, nem akarjuk, nem akarhatjuk befogadni. Azt, hogy bárkit nemzeti, vallási, vagy

bármilyen hovatarozása miatt életétől, szülőföldjétől, családjától megfoszsanak, elfogadhatatlannak tartjuk és mégis folyton elfogadjuk. Majd megszenvedjük.

A régi Örményország történelmét a Krisztus születése előtti hatodik évezredtől számítjuk és e "jéghegy" csúcsán állt Urartu - az ókori világ egyik leghatalmasabb és kulturális szempontból legfejlettebb birodalma, mely ezen történelmi Örményország földjén helyezkedett el. A híres urartui birodalom alapítója - első királya Aram volt, akitől az örmény nép nevét is származtatják.

Urartu, mint minden birodalom, előbb-utóbb az enyészet sorsára jutott és bukása után az örmény nép önálló államot alapított. Innen kezdődött a megmaradásért folyó élet-halál harc a mindenkori idegen erők ellen. A török törzsek betörése (a XI-XIV. században) négy évszázadra megszüntette az örmény államiséget.

"Nehéz találni a krónikákban még egy népet, amely annyi megpróbáltatást szenvedett volna a történelemben, mint az örmény nép - ez a nép, amelynek cselekedetei kizárólag békés jellegűek, hibáit pedig elnyomói és leigázói kényszerítették rá." - mondta egykor Lord Byron.

Nem előzmény nélküli az újkor történelme során a ritka kiterjedésű népi társaság, amely az örményeket érte. Az örmény királyság szétverése, Ani eleste (1239) után, a nemzet sorsa a menekülés lett. Körülbelül 12.000 család a Krim félszigeten levő Kaffa városába jutott és ott élt 1330-tól az 1457-ben bekövetkezett tatárdúlásig. Életmentő vándorlásuk Lengyelországba, majd Moldovába vezetett, hol Alexandru cel Bun (1402-1435) - Jó Sándor - vajda 3.000 családot telepített le az ország majd minden fontos városában. Közel kétszáz évig éltek itt, ebből az időszakból származnak az erdélyi magyarörmények román hangzású családnevei: Bulbuk, Blaga, Dajbukát, Czárán, Dregán, Esztegár, Gogomán, Kolcza, Korbuly, Kovrig, Nyegrucz, Osztian, Patrubány, Pungucz, Rác, Retezár, Vákár, Verzár.

„A görög Duca, jóllehet alacsony származású férfiú (volt), de kiválósága révén Moldvában nemcsak a legnagyobb méltóságokat nyerte el”, hanem háromszor is vajdának nevezték ki a törökök, az 1660-as években.

A görög kereskedőknek kedvezve, többször megpróbálta ortodox hitre kényszeríteni az itt élő örményeket, kiket az ortodoxok nemcsak üldöztek, hanem templomaikat kirabolták, egyházi könyveiket máglyára hányták, papjaikat börtönbe vetették. Ez a későbbiek során is többször megisméltódott. Az ún. "román" örmények áttértek a görögkeleti vallásra, míg az Erdélybe menekült örmények többnyire megőrizték ősi hitüket, noha később a természetes asszimiláció előrehaladtával egy részük római katolikussá vált.

Betelepedéskor Jó Sándortól kapott kiváltságaik, vagyonuk most veszélybe került, így az örmények Moldova és Erdély között a Kárpátokba menekültek, a zavargások és háborús dúlások csitulását remélve. Majd látva a helyzet tartós romlását, Apafi Mihály erdélyi fejedelem kegyeibe ajánlották sorsukat.

1680. októberében kelt oklevelében így döntött: „Becsületes híveinknek, a kereskedő örményeknek birodalmunkban mindenütt, minden városokban, falukban és akármely helyeken is minden sokadalmakban és vásárokon szabadon kereskedésük legyen.” Háború, járványok tizedelték ekkor Erdély lakosságát, elemi érdek volt egy kereskedelmet, gazdasági életet felvirágoztató polgári réteg letelepedése, mely folyamat még 1672 - a leginkább említett esztendő

- előtt már megkezdődött!

Ezzel az Aniból 1300. körül menekült örmények sorsa nyugvópontja jutott. Letelepedve egyre inkább asszimilálódtak, ami elsősorban vallási területen mutatkozott meg.

Érthető, hiszen a vallásban fókuszálódott, sűrűsödött a kultúra, a nyelv megőrzése - és ezáltal az azonosság fenntartása is.

Római katolikus hitre térve, jelét adták *európai hovatarozásuknak!*

A múltból, Moldváról írja Dimitrie Cantemir *40 évvel az örmények Erdélybe jövelete után*: "Napjainkban az egész nép kereszténynek és a keleti egyház tagjának vallja magát ... Egy vallást sem gyűlöltek jobban, mint a rómaid, bár ehhez tartozik csaknem valamennyi magyar alattvalójuk, akiknek Bákóban van püspökségük... Azt mondják, hogy a többi tévhit magától felismerhető, és eltérése az igaz egyháztól könnyen észrevehető, a pápisták viszont báránybőrbe rejtik farkas voltukat...".

Húsz oldallal előbb ugyanő azt állítja: "Az örmények alattvalóknak számítanak, miként Moldva többi városainak és vásárhelyeinek kereskedői és kalmárai: az uralkodónak ugyanazokat az adókat fizetik, akárcsak azok. Nagy templomaik vannak, mint a pápistáknak, és ugyanolyan díszesek, mint az igazhitűeké. Vallásukat szabadon gyakorolják."

Elhinnénk neki, - csak a tények...

Az őshazában maradt örmények előbb-utóbb felismerték Oroszország lehetséges partneri mivoltát a török uralommal szembeni harcban. Ez először Kelet-Örményországban hozott változást az 1820-as évek végén, de ezzel a nagyhatalmi megfontolások játékszere lett az örmény haza sorsa.

A XIX. században az örmény kérdés egyre inkább köztudatba kerül, anélkül persze, hogy megnyugtató és szavatolt megoldást találtak volna rá. A krími háborút követően, majd az orosz-török háborút lezáró San Stefanó-i előszerződés és ennek immár véglegesített szövege foglalkozik kiemelten a törökországi állapotokkal.

Az előbbi szerződés 16. cikkelye szerint: "Mivel az orosz hadak által elfoglalt, de ismét visszacsatolt örmény területeken az orosz csapatok kivonása összeütközésekhez és konfrontációhoz vezethet, és negatívan befolyásolhatja a két ország viszonyát, ezért a Magas Porta kötelezi magát arra, hogy a provinciák örmény lakossága számára azonnali hatállyal reformokat léptet életbe, melyek az örmények életkörülményeinek javulását eredményezik, s megvédik őket a kurdok és a cserkeszek zaklatásaitól." A berlini szerződésben mindez enyhébb formát ölt... A Magas Porta időnként jelentést tesz a nagyhatalmaknak ezen reformok megvalósításáról.

Az orosz terjeszkedést leginkább a szomszéd, Törökország megerősödése révén remélte megakadályozni az Európa-központú nagyhatalmi érdek, így szabad utat kapott azon gondolat, melyet akkor Kemál pasa fogalmazott meg: a Török Birodalom jövőjét az örmény nemzet veszélyezteti.

Az olcsó nyersanyag és az állandó felvevő piac mindenkor fontosabb a hatalmasságok szemében, mint valamely kis nép létbiztonsága. A "nagytörök birodalom" gondolata így öltött testet egyre

inkább, a kurd emirátusok 1830-beli szétverésétől kezdve, épp a kurd hamidje fegyveres alakulatok megalakításáig. Miután az 1890-beli örmény panaszok a nagyhatalmakig eljutottak, és II. Abdul Hamid szultán kénytelen volt újabb ígéreteket tenni, rájött, hogy asszimilációval nem tudják "megoldani" az örmény kérdést; eldöntötte, hogy a birodalmi törekvéseket akadályozó kisebbségeket likvidálja. Az akciók beindításához különböző ürügyekkel zaklatták, gyilkolták az örményeket, falvaikat felégetve, állataikat elrabolva.

Mindez érthető módon ellenállásba ütközött, ekkor lépett közbe a hadsereg és a rendőrség. Így "csak" 10.000 örményt sikerült elpusztítani, miközben a nagyhatalmak Törökországot újra felszólították az ígért reformok teljesítésére.

Megint ünnepélyes ígéret lett az eredmény 1895. nyarán, amikor hat örmény vilajetben tervezett intézkedésről egyeznek meg a tárgyaló felek. Lett is még azon öszön kezdődő, majd 1896-ban folytatódó olyan pogromsorozat, hogy 2500 falu sínylette meg, 300.000 örmény halálát okozva.

Korbuly Domokos szerint 1882-ben 2,5 millió örmény élt Törökországban és számuk 1912-ben félmillióval csökkent a népirtások következtében.

A polgárosodás folyamán több örmény párt is alakult, melyek a krízisből való szabadulást az ifjú-török mozgalomtól várták, ezért csatlakoztak is hozzá.

De alighogy sikerült katonai puccsal hatalomra jutniuk, Enver, Talaat és Dzsemal máris ott folytatta, ahol a tróntól megfosztott szultán abbahagyta: Kilikiában 1909 tavaszán 19.000 embert öltek meg és további 30.000 vált hajléktalanná.

Rövidre rá, 1910-ben Szalonikiben, az ifjú törökök kongresszusán egyik ideológusuk, Nazim doktor megjegyzi: "Kétségtelen, hogy az örmények lemészárlása után mindenütt felcsapnak majd a tiltakozás hullámai ... Nem szabad azonban elfelejteni, hogy ez átmeneti jelenség lesz, és hamarosan minden feledésbe merül..." Ezen nagyívű népirtási terv tehát öt évvel korábban elkészült és kiagyalói csak a megfelelő pillanatra vártak. A nemzeti kisebbségek likvidálását az arabokkal kezdték, majd az örmény, görög, zsidó következett, végül a kurdokkal akarták lezárni. Utóbbiakat hosszú ideig eszközként használták, például az örmények ellen.

Még az első világháború kezdete előtt, 1913-ban az örmény tartományokba ifjútörök kormányzókat és rendőrfőnököket helyeztek, akik pontos utasításokat kaptak a népirtás előkészítésére.

A másik, figyelemreméltó elem: Törökország még 1881-ben, II. Abdul Hamid szultán idejében, német tiszteket hívott meg a hadsereg rendbehozatala céljából és valóban, az új hadi szervezet 1887-ben életbe lépett. Később, 1914. augusztus 2-án török-német titkos egyezményt írtak alá Törökország háborúval kapcsolatos magatartásáról és október 29-én a törökök háborúba léptek a központi hatalmak oldalán.

Józan ésszel elképzelhetetlen, hogy a németek ne tudtak volna a "pántörök" álmokról és ezek beteljesítésének terveiről.

Örmény oldalon az előbb említett pártok - az Armenakan, a Hncsak és a Dashnak - próbált kényes egyensúlyban maradni, a valóság - a pogromok -, az érdek képviselő, és a helyzet további

romlását fékező álláspont között.

A Dashnak még 1912-13-ban is anyagi segítséget nyújtott a török államnak a balkáni háborúban, miközben a Hncsak 1913-ban újra felhívással fordult Európához az örmény kérdésben. Válaszként 1914 júliusában Talaat pasa elfogatta és hónapokig tartó kínzások után felakasztatta a Hncsak-párt vezetőit.

A világháború kezdetétől az örmény vezetők mégis lojalitásukról biztosították a török kormányt, de ekkor a gépezet már mozgásban volt. Hiába harcolt hősiessen 250.000 örmény férfi a török hadseregben a háború frontjain, hamarosan munkatáborokba kerültek, ahol rövid úton végeztek velük.

A népirtás tervét Talaat pasa vezetésével dolgozták ki, még 1913-ban:

1. A társasági törvény 3. és 4. cikkelye alapján minden örmény társaságot megszüntetni, a tagokat letartóztatni, a kormányellenes elemeket a bagdadi és moszuli vilajetbe irányítani, ott likvidálni.
2. Az örményektől be kell gyűjteni a fegyvereket.
3. Örményellenes hangulatot kell szítani a muzulmánok körében. Különösen Adanában, Erzerumban és Vánban - mindazokon a helyeken, ahol volt már mészárlás.
4. Az erzerumi, váni, bitliszi, mamüret-el-azizi kerületekben a dolgot a lakosság fogja végezni, a katonaságot csak azért rendeljük ki, hogy a rend látszatát fenntartsa.
5. Az ötven évesnél fiatalabb férfiakat és a tanítókat agyonlőni, a leányokat és a gyermekeket áttéríteni az iszlámra.
6. Azon örmények családtagjait, akiknek sikerült elmenekülni, teljesen ki kell irtani, hogy a menekülteknek ne lehessen egykori hazájukkal semmilyen kapcsolata.
7. Az örményeket kémkedés vádjával el kell távolítani az állami szolgálatból.
8. A hadseregben szolgáló örményeket megfelelő katonai módszerekkel megsemmisíteni.
9. Az örménymészárlást mindenütt azonos időben kell végrehajtani, hogy az örményeknek ne maradjon idejük a védekezésre.
10. Jelen utasítást szigorúan titkosan kell kezelni, és mindent el kell követni, hogy csak néhány kiválasztott személy tudjon róla.

(befejező rész a következő számban)

(A cikk utánnyomás a "MAGYARÖRMÉNY KULTURÁLIS LAPOK" /A budaörsi magyar örmények időszaki kiadványa/ I. évfolyamának I számából.)

Merza Gyula
Magyar örmény hazafiság

Maroknyi nép él e földön
Több, mint kétszáz éve,
Érzelemben annyi öltön
Színmagyarrá érve.

Oly magyar az örmény lelke,
És a szó az ajkán,
Hogy örömet ország lelte
E derék népfajtán.

S míg oltárán *örmény* maradt
Kegyelet és rítus:
A szívében, lám ezalatt
Nőtt a *magyar* virtus.

Nem ragyog be országszerte
Szebb példa egy népet,
Mely jobban kiérdemelte
A püspöki széket.

Világító tornya lesz ez
A hazafiságnak,
Szolgálatot másnak se tesz,
Mint a magyarságnak.

Hiszen magyar lánggal lobog
Az örmény hit fénye,
De hogyha nem kap főpapot,
Széthull, mint a kéve.

Nagy kár volna, ha megszűnnék
A *pél*da e fajjal:
Kössük össze hát a kévét
Trikolor szalaggal.

(Az Arménia századeleji számából)

◇◇◇◇◇
Wertán Zsolt
Széchenyi gróf életútja
(Golgota-út)

Ez év április 10-én *Görgői Képes Endre*, az ezüsthajú, mosolygós Bandi bácsi szervezésében a Nyugodt Jövő Klub és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjai zarándoktúrán vettek részt.

A "legnagyobb magyar" halálának 139. évfordulója alkalmából a Bécs-Döblingi volt Elmegyógyintézet előtti Széchenyi emlékműhöz érkezett a 40 fős társaság.

Bandi bácsi minden évben eljön ide koszorúzni. A Széchenyi gimnázium diákjaként szívta magába a Széchenyi-tiszteletet. Eddig már négy könyvet is megjelentetett róla, egyebek közt *A mi hajlékunk, Széchenyi a magyar költészetben*, stb.

A bécsi 19. kerület Krottenbach Strasse és Ohman gasse találkozásánál a jelenlegi Landesgericht (Tartományi Bíróság) épülete előtt van a reformkor elindítójának emlékműve. Natúr kőkeret szegélyezi a bronz mellszobrot, emlékeztetve, hogy nemzeti géniuszunk nap nap után csak az ablakon át szemlélhette a világot. Két koszorút is találtunk az emlékműnél, az egyiket a Nagycenki Általános Iskola oktatói és tanulói helyezték el. Ez melegséggel töltött el minket.

Gondolatokkal telve, a koszorú elhelyezése után elénekeltük a Himnuszot.

Ugye, nem kérdezed, Kedves Olvasó, hogy mi vonzotta oda a kis csapatot?

Hiszen azon sem akadsz fenn, ha a magyar turisták például Törökországban Rodostóba (Tekirdag) is elnéznek, hogy Rákóczi utolsó hajlékába bepillantsanak. Sok-sok emlékhely van a Kárpát-medencében és kívülre, ahová érdemes lenne elmenni, kissé elidőzni.

Gróf Széchenyi István mai napig lámpást tart nekünk, hunyorgó botorkálóknak.

A Napoleon elleni háborúban hősiességével tüntette ki magát, egészen a zsarnok végső legyőzéséig.

A "zsibói bölény" fiával, ifj. Wesselényi Miklós báróval, a későbbi árvízi hajóssal együtt döbrent rá európai utazásai során, hogy milyen kezdetlegesek a hazai társadalmi és gazdasági viszonyok. Célként tűzték maguk elé az ország felemelését. Járt ösvényen indultak el, hiszen István gróf édesapja, gróf Széchenyi Ferenc alapította a Nemzeti Múzeumot becses könyvtárával együtt, sőt, a személyzet fizetését is állta. Édesanyja viszont testvérhúga volt Festetich Györgynek, aki a keszthelyi Georgikont - a mostani Mezőgazdasági Akadémia elődjét - megszervezte, hogy képzett mezőgazdászai legyen az országnak.

1825-ben Széchenyi István birtokai évi jövedelmének felajánlásával elősegítette a Magyar Tudományos Akadémia megalapítását és az országgyűlésen magyarul szólalt fel az addig szokásos latin helyett. *Hitel, világ, Stádium* című munkáival a gáncsoskodások ellenére is elindította az ország megreformálását. Ellenzőinek szava lassan lecsendesült.

Segítette a lótenyésztést, a gazdasági életet, szabályozta a Vaskapunál az al-dunai vízi utat, műutat épített. Óriási szerepe van a Lánchíd megépítésében, ahol elsőként a nemeseknek is kellett hídvámot fizetniük.

Széchenyi gróf a gazdasági felemelkedés híve volt. Útjára indította a vasúti közlekedést és dunai gőzhajózást, viszont Kossuth Lajos ellen is fellépett. Nem helyeselte Kossuth néplelkesedésre épülő terveit, mert a gazdasági megerősödésben látta a haza jövőjét. Igen népszerűvé tették írásai és könyvei - a nemzet megmozdult. Amikor reformkorról beszélünk, a szemünk előtt lebegjen, hogy a pezsgést ő indította el.

Sajnos, érveit egyre kevesebben tudták felfogni. Kossuth mellett hovatovább háttérbe szorult. Amikor aztán helytelenítette a túlzott magyarosítást, felháborodást keltett, még barátja, Wesselényi is elfordult tőle.

Alig néhány hónapot töltött az 1848-as kormányban.

Magyarország növekvő bajai egyre jobban felőrölték idegrendszerét és Döblingbe került. Lelkifurdalásai, rémlátomásai voltak. A reformokért és a gondokért önmagát okolta. Majdnem kilenc hosszú évig tartott, míg meggyógyult. Ekkor, még mindig az intézetben, ismét nagy erővel dolgozni kezdett. Könyvét, cikkeit Angliában jelentette meg, Európa-szerte igen nagy hatást keltve. Ez a bécsi udvart kellemetlenül érintette. A rendőrök és fullajtárjaik egyre erélyesebbek voltak vele szemben, iratait elkobozták és barátait sem kímélték. 1860. október 8-i halálakor azt terjesztették róla, hogy öngyilkos lett.

Teljes alkotói lázában - 12 évvel korábban - a nemzet nem figyelt Széchenyire. Halála után döbönt csak rá, hogy kit veszített el. (Mit is mondott a római százados a Kereszt tövében?...) Az országos gyász után megemlékezések, szoboravatások, tanulmányok, utcanévek, ragyogó életrajzok már csak keveset segíthettek. A nemzet túl későn döbönt rá a valóságra.

Mi történt volna, ha idejében figyelnek rá? A gyorsuló polgárosodás és fejlődés mellett többek között talán nem lett volna olyan véres a megtorlás Világos után, ami miatt Európa is felszisszent. Esetleg minden máshogy alakult volna... ki tudja?

Ő az ország gazdaságát a legfontosabb pontokon fejlesztette. Hogy előre gördüljön minden. Eszébe sem jutott, hogy mindez visszasugárzik reá. (Nem úgy, mint ezt a mai, önreklámozó szponzorok teszik.) Annyi bizonyos, hogy azidőtájt máig terjedően - jó lett volna, ha tiszta gondolatmenete és érvei mélyen behatoltak volna a magyar tudatba.

Ha a késői utódokra tekintünk, sajnos, számos okot tudunk, miként történhetett 1994-ben a tragikus választási öngól. (Hogy mondd? Idegen a tónus? Ó, nem, csak szokatlan, mert az ilyen vetélkedést az ötvenéves médiamételey túlharsogja.) De térjünk vissza: érdekünk ma és holnap az, hogy megismerjük és tiszteljük történelmünk nagyjainak jó példáját, s ehelyt igencsak a legfontosabbak egyike a Lánchíd névadója.

Szerencsére szép időnk, ajándéknapunk volt, még sétálgattunk a Burg parkjában és a Mária Terézia tér környékén is.

Emlékezés Fogolyán atyára

Amikor pár évvel ezelőtt leadtam egy könyvem kéziratát, az erdélyi örmény katolikusokról azt írtam, hogy két lelkészük van. A könyv még nem jelent meg, de a nyomdai javítások során helyesbítenem kell: jelenleg nincs egyetlen örmény katolikus lelkész sem Erdélyben.

Az ősszel hunyt el Sáska Jenő szamosujvári örmény katolikus plébános, aránylag fiatalon. Nemrég kaptunk a hírt, hogy Fogolyán Miklós Lukács mechitarista atya is elhunyt, aki velencei kolostori életét néhány évre felcserélte a gyergyószentmiklósi örmény katolikusok lelki gondozásával. Ő idősebb volt és súlyos beteg, s így vissza-visszatért Velencébe, néhány hónapja végleg.

Egy videofelvételen láttam őt először, aztán megfordult köreinkben is, amikor 1997. őszén Gyergyószentmiklóson jártunk, ott is találkoztunk, majd néhány héttel később Velencében ő volt

útikalauzunk. Bár idős volt, s tudtuk, hogy beteg, nagyon függén mozgott, alig bírtuk követni.

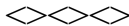
Fél évszázadot töltött el kolostorában, s bizony magyar nyelvtudása így kissé megkopott. Ezért került arra sor, hogy egy kéziratát lektoráltam: az örmény egyházzól ad benne áttekintést, hangsúlyozva, hogy merre vannak örmény katolikusok a világon. (Ez az írás még nem jelent meg, illetve láttam ehhez hasonlót a Szamosujváron megjelenő Arméniában!) Eredetileg a világ örmény katolikusaira vonatkozó adatokat egy tablón ábrázolta, és a gyergyószentmiklósi templomban függesztette ki.

Mondhatjuk: tudós szerzetes volt!

Mindkét lelkész elhunyt után aggódó szívvel tesszük fel a kérdést: hogyan tovább erdélyi örmény katolikus egyház?

Reménykedünk abban, hogy Isten előtt képviselik az ügyet!

Dr Sasvári László

Fogolyán atya missziója

Újabb veszteség az erdélyi örmény katolikus plébániák háza tájáról. Végleg eltávozott *Fogolyán Miklós* Páter, kinek utolsó missziója a gyergyószentmiklósi hívek lelki és örménytudati gondozása volt.

Családunkban, amely Gyergyóból származott el és a vidékéről kitelepítették, még a diktatúra éveiben suttogva beszéltünk a velencei pap hazatéréséről.

Voltak, akik már akkor felkeresték Szent Lázár szigetén az örmény kolostorban és tájékoztatták az itthoni valós állapotokról. Reménykedve vártuk, mikor jöhet haza Velencéből, és mikor foglalhatja el a betöltetlen állást.

A fordulat után, ahogy megérkezett, rengeteg tennivalója akadt. Fogolyán atya tevékenysége felért egy kultúrmisszióval.

Szántalan európai és keleti nyelvet ismert, de nem volt harsogó, öblös hangú szónok. Sokan kifogásolták halk szavú, különös magyar akcentusát.

Az örmény csendes misékhez szokott mechitarista szerzetes - az egyházmegyei szolgálaton kívül - modern korunk embere volt. A kilencvenes évek elején, amikor először felkerestem, számítógépe mögül gyanakodva nézett reám. Komputerezált adattárában ugyanis hiányos volt a Merza, Jakobi, Urmánczy család. Összetelefonálta a városban még fellelhető, jó memóriájú híveit és miután meggyőződött kilétemről, megenyhült a légkör, barátságos lett a hangulat. Számomra értékes könyvekkel, kiadványokkal ajándékozott meg. Invitált a jéghideg könyvtárszobába, ahol régi festmények gyűjteménye is látható. Régi örmény egyházi kegytárgyak jelentős fontosságáról beszélt.

Boncolgattuk a háromszéki rokonság, a Budai, Domokos és Fogolyán családok szálait - orgonán eljátszotta a Czech Mária által megzenésített "Honvágy" című, most már történelmi értékű dalt.

A templomban tőle hallva tanultam az ősi, kegyeletos szót: "Ászvászdz".

Isten nyugtassa békében!

Budai Merza Pál, Brassó

Kedves Barátom!

A szelek havában, amelyet Szent György havának is neveznek, megtartottuk a szokásos havi összejövetelünket. Ez alkalommal szomorú kötelesség hárult ránk. Pár nap múlva, április 24-én emlékezünk elpusztított őseinkre és testvéreinkre, akiket a századok során és legutóbb e században irtottak ki Törökországban. A gulágokra és egyéb haláltáborokba hurcoltakról még nincsenek adataink, de a népek emlékezete számon tartja a genocídiumokat, és ha ma nem, akkor holnap minden gázság kiderül.

Ezt a klubdélutánt a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat rendezte, nagy szeretettel és hozzáértéssel. Ez a nap sajnos még egy szomorú aktualitást kapott: április 7-én Rómában elhunyt P. Fogolyán Miklós Lukács, gyergyószentmiklósi lelkészünk.

E szomorú hír után rátérek arra, miként emlékeztünk halottainkra.

A magyar és az örmény himnusz után Fancsali János, a Budaörsi Ö.K.Ö. elnöke rövid bevezetőt mondott. Ezután elkezdődött a nagy gonddal összeállított műsor. Azt hiszem, jobb, ha előre felsorolom a zeneszámokat, amelyek folyamát próza és versek szakították meg. Tehát:

A. Hacsaturian: Gyászmenet (előadó Fancsali Emese zongora)

A. Hacsaturian: Andantino (előadó Fancsali Bence és Fancsali János)

W. A. Mozart: Adagio (előadó Boniszlavszki Tatjana hegedű, zongorán kísérte Fancsali János)

Debussy: Canope (előadó Fancsali János - zongora)

A. Hacsaturian: Hegedűverseny 2. tétel, (előadta Boniszlavszki Tatjana - hegedű, zongorán kísérte Fancsali János).

Kedves meglepetés volt Boniszlavszkiné Tatjana hegedűművésznő közreműködése.

Az első két zenemű után Sarolta asszony olvasott fel részleteket Fancsali János: A halál hullámain című írásából. Közbevetőleg jegyzem meg, hogy tudd: ez, és még sok egyéb érdekes írás a MAGYARÖRMÉNY KULTURÁLIS LAPOK első számában jelent meg, amely a budaörsi magyar örmények időszaki kiadványa. Igazán nagy öröm volt, hogy kézbevehettem és itthon tovább böngészhettem.

Visszatérve a délutánra, Szervátiuszné B. Klára asszony már a múltkor is elragadott előadói művészetével. Most, az alkalomhoz válogatott versekkel mindannyiunkat megrendített. Babiczky Tibor Evangélium című versét mondta el, majd két örmény költő műve következett: az Örmény fogoly imája és a Vértanúk emléke. Végül az egész műsorra Dsida Jenő: - Psalmus Hungaricus című megrázó versének részleteivel tette fel a koronát.

A zeneművek és a versek egymásnak felelgetve következtek. Nem tudom, vissza lehet-e adni egy ilyen bensőséges délután igazi hangulatát egy pár sorban. Pedig szeretném, ha valamit megéreznél belőle. Látod, kedves Barátom, ha bánatunk van, vagy örömünk, sokszorosan jó együtt lenni azokkal, akiknek ugyanaz fáj, ami nekem és együtt tudunk örülni is. A megosztott bánat fél bánat, a megosztott öröm kétszeres öröm. Kár, hogy sok elfoglaltságod miatt nem vagy közöttünk.

Azért mindig gondolunk Rád és várunk. A többiekkel együtt, szeretettel üdvözöl régi barátod

Ilona

Budapest, 1999. április

„Szemelvények az erdélyi örménymagyarok múltjából és jelenéből”

címmel nyílt kiállítás 1999. április 24-én Kolozsvárott a Gaudeamus könyvesboltban, a főter mellett Szentegyház utcában. Az "Armenia" Örménymagyar Baráti Társasága által rendezett kiállítás megnyitóján zsúfolásig megtelt az amúgy igen tágas könyvüzlet. Nemcsak Kolozsvár prominens személyiségei, magyarörményei vettek részt a színvonalas műsorral egybekötött megnyitón, hanem Erdély több helységéből is jöttek érdeklődők. A rádió, és a nyomtatott sajtó mellett televízió is jelen volt az eseményen.

A rendezvényt a háziasszony, *Bálint Tiborné Kovács Júlia* nyitotta meg és emlékeztette a résztvevőket az örmény genocídium 84 évvel ezelőtti eseményeire, áldozataira. Julika, lelkes csapatával, igen gazdag és dekoratív tablókat készített, amelyek szemléletesen mutatják be az erdélyi magyarörmények szerteágazó beilleszkedését a magyar társadalomba úgy a múltban, mint a jelenben.

A magyar könyvek - köztük magyarörmény íróink, költőink könyvei is - eme gazdag tárházában, a Gaudeamus könyvesboltban, felemelő érzés volt *dr. Issekutz Saroltának*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökének és *Sebesi Karen Attilának*, az RMDSZ ügyvezető elnökségi tagjának bevezetője után - *Senkálshy Endre* érdemes művész mélyen átélt tolmácsolásában Dsida Jenő gondolatait hallgatni. Büszkék lehetünk, hogy nagy művésznünk ugyancsak örmény származású, amint az igen jól összeválogatott műsor - zene és próza, vers - többi közreműködője (*Albert Júlia, Bodor Andrea, Kirkósa Orsolya, Sebesi Karen Attila, Starmüller Géza, Fegyveresi Anikó*) is.

Köszönet illeti a Gaudeamus könyvesbolt tulajdonosait *András Jenőt* és *Veronikát* - ennek a korszaknyitó rendezvénynek befogadásáért, és közreműködésükért. Korszaknyitó a rendezvény, mert a század első felében még oly aktív kolozsvári örménység a hosszú hallgatás után végre megmutatkozik. Hallatni már hallatott magáról, de ez az első kiállítása, amely egyúttal adózás az ősöknek és figyelemfelhívás a jelenünkben rejlő gazdagságunkra.

Mindenkinek módja volt megtekinteni a megnyitón a múlt századi és a XX. századi magyarörmény könyvkiadásból, folyóiratokból összeállított kiállítást, valamint megállapodhattunk a rendszeres kiadvány- és könyvcserékben, a magyarörmény kultúra széleskörű terjesztésében. Baráti beszélgetéssel zárult ez a nagyszabású, határokon átívelő, magyarörmény-örménymagyar találkozó.

Megjegyzendő, hogy az 1991. évben elsőként megalakult és bejegyzett Armenia Örménymagyar Baráti Társaság 1997. novemberében együttműködési megállapodást kötött az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel, valamint a szamosújvári, csíkszeredai, csíkszépvízi és erzsébetvárosi szervezetekkel a szervezett keretek közötti bemutatkozások, kiállítások megrendezésére. Kolozsvár most olyan törzsanyagot állított össze, amely a többi örménymagyarok lakta helységben is kiállítható, kiegészítve helyi sajátosságokkal, érdekességekkel.

Budapesti küldöttek két, igen tartalmas napot töltöttek a kolozsvári és szamosújvári szervezetekkel, a "magyarörmény nagycsalád" tagjaival.

Hosszútávú együttműködési megállapodást kötött a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása az Armenia Örménymagyar Baráti Társasággal és a Pro Armenia Alapítvánnyal a magyarörmény kultúra közös ápolására, hasonló rendezvények, kiállítások szervezésére, anyagi segítségnyújtásra, információcserére, könyvcserékre, az Armenia magyarörmény időszaki szemle kiadásának támogatására, az erdélyi szervezetek anyagi megsegítésére.

Módunk nyílt átadni a nagymennyiségű használtruha adományt is (köztük az Egyesült Államokból érkezetteket) a Pro Armenia Alapítványnak, amely a rászorulóknak osztja szét azokat. Ezúton is köszönetet mondunk az adományozóknak.

Szamosújváron módunk volt a székesegyházban meghallgatni a ferences rendi *Gábor Testvér* által celebrált szentmisét és a csodálatos örmény saragánokat. A mise után - dicséretes új szokás szerint minden vasárnap - a parókián gyűlt össze az örménység egy kávé melletti beszélgetésre.

Bakó István Csaba - Gábor Testvér - az Örménykatolikus Plébánia kinevezett plébánosa ígéretes változásokról számolt be kérdéseinkre. Lehetővé válik - előzetes bejelentés és kérelem alapján pl. a nagytemplom csoportos megtekintése is, ha a plébánia faxára megküldjük a tervezett időpontot. Ugyancsak lehetővé válik térítés ellenében anyakönyvek, adatok beszerzése is a Plébániáról, ha a kérelemben pontos leírásra kerül, mire is van szükségünk. Egyelőre az 1903. utáni anyakönyvi adatokat tudják igazolni, de remény van a múlt századi anyakönyvi adatok beszerzésére is. A szamosújvári Örménykatolikus Parókia telefon és fax száma: 004064-241-916.

Minél több hasonló rendezvényt kívánunk megvalósítani, amely felrzza magyarörménységünket: kötelességünk átörökíteni a jövő évezred számára a roppant gazdag múlt emlékeit! Gyökereink büszkeséggel tölthetnek el valamennyi magyarörményt, ami egyúttal tartást biztosít nehéz hétköznapijaink elviseléséhez.

I.S.

Sebesi Karen Attila

Másodlagos identitások jelenisége

Igen jól időzítették a szervezők e mai kiállítás megnyitóját: főhajtással emlékezünk a század egyik legnagyobb népirtására, az örmény genocídiumra, mely milliós emberáldozatokat követelt, ugyanakkor az 1848/49-es szabadságharcban elesett több tucat örmény származású honvédről, tábournokról sem szabad megfeledkeznünk ebben az esztendőben. Előttünk lebeg Kiss Ernő, Lázár Vilmos, Czetz János, Lukács Dénes és nagyon sok magyarörmény tábournok, ezredes, közkatona áldott emléke. Ez pedig sokmindenre kötelez minket.

A jelenlegi politikai konjunktúra, a tőszomszédságban dúló kegyetlen harcok, a nyugati felismerés és a kisebbségek iránti aggodalom, bár emberéleteket követel, új, sokkal egyértelműbb szemléletváltásra bírja, bírhatja az elavult ál-nemzetállamiságok ál-eszméjét. Mostanáig lehetett ilyen-olyan kibúvókkal, nemzeti álérzelmekre építve megfékezni, elodázni lehetőségeket és egyértelmű tényeket. A kulacsok lassacskán kiszikkadnak. Igaz, mostanában vérrel töltődnek föl, de a történelem bizonyítja: ezt is meg kell élnünk, ez is hozzátartozik történelmi habitusunkhoz.

Tisztelt egybegyültek, örmények, örménymagyarok, magyarörmények, román-örmények, sorstársak: itt az ideje, hogy ne csak olyankor hivatkozzunk ősi gyökereinkre, amikor ez valamilyen kiváltságot biztosít számunkra. Ne csak akkor, amikor hirtelen-örményként parlamenti székbe loholunk, megfélelkezve minimális embertársi kötelezettségeinkről. Azokról a kötelességekről, melyek önmagunkra nézve, függetlenül politikai hovatartozásunktól, léteznek, és amelyek nélkül megkérdőjelezhetik hovatartozásunkat.

Igen, pontosan rátapint a lényegre **Kali Kinga**, anyaországi doctorandus egyik, idevágó tanulmányában:

"...Erdélyben magyar-örményeknek nevezik azokat a magyarokat, akikben valamiképpen él még az örmény származás tudata. Ez az identitásőrzés az erdélyi közösségekben igen bonyolult folyamatokat foglal magába. Van-e mai örmény identitás Erdélyben? A származástudatú lakosság azonosságtudata erősödőben - etnikai kisebbséggé azonban soha nem fejlődhet. A mai erdélyi örmény identitást erőteljesen meghatározza a magyarság kisebbségi helyzete Romániában. A hátrányos megkülönböztetés, a múlt rendszer román asszimilációs nyomása maga után vonja, hogy a magyar-örmények elsősorban magyarnak vallják magukat. /.../ A magyarság kisebbségi helyzete közvetve gyengíti tehát az örmény identitástudatot Erdélyben." Az idézett tanulmány egyik interjúalánya így nyilatkozott, nem is olyan régen: "Mi hétközben magyarok, hét végén a templomban örmények vagyunk."

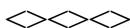
Ez a bölcs, székelyföldi mondat mindig álljon lármafaként közösségünk életében. Főként most, mikor közösen emlékezünk közös mártírjainkra. Közösen hajtunk főt közös és egyéni tragédiák előtt: Issekutzok és Vosgániánok, Gajzágok és Pambuccianok, de az Aznavourok, Lászlóffyok, Harry Tavitianok és Kirkósák is egyaránt. Örmények, magyarok szétszóródtunk a nagyvilágban. Volt, akinek menekülnie kellett az őshazából, akadtak szép számban kitoloncoltak, de igaz és őszinte szerelemből "ellopott" asszonyok is. Soha, senki, semmilyen körülmények között nem tagadhatja azt, hogy a hazai örmény gyökerekkel rendelkező magyarság szent szimbólumai között található Szamosújvár, Erzsébetváros, Csíkszépvíz, Gyergyószentmiklós, a románörmények pedig Dobrudzsára, Curtea de Arges, Bukarest és Konstanca városaira néznek föl remegő lelkülettel. Mindezek és mindnyájunk fölött ott világít örök fehérségében az Ararát, alatta meg szent nyugalmaiban Ecsmiadzin.

Éppen ezért lehet igen fontos az Arménia-Örménymagyar Baráti Társaság mai, itteni kezdeményezése. Ez a hangulatos kiállítás, a körülöttünk levő, mozaikszerűen felsorakoztatott szemelvények csupán ízelítőül, bátorításul szolgálhatnak. Igenis, együtt kell továbblépnünk, együttesen kell vállalnunk ennek továbbfejlesztését, minél szélesebb körű terjesztését. Hála Istennek, vannak már ennek helyi és anyaországi kovászai: *Bálintné Kovács Júlia* és *dr. Issekutz Sarolta*. Melléjük kell állni, fel kell sorakozni, mindenben támogatni kell e nemes kezdeményezést. Az RMDSz Ügyvezető Elnöksége ezidáig is partner volt ebben, ezután pedig méginkább fontosnak tartja kettős kisebbségben élő közösségünk támogatását. Az Arménia Örménymagyar Baráti Társaság eddigi megvalósításaihoz őszintén gratulálunk, további munkájához pedig sok szép sikert kívánunk.

Útravalóul tudatosítsuk mindnyájan hazai magyarörménységünk kiemelkedő személyiségének, a Kossuth-díjas *Lászlóffy Aladár*nak örökérvényű gondolatait: „*Örménymagyar, magyar-örmény, magyar-sváb, sváb-magyar, magyar-zsidó, magyarcigány, oláh-cigány, csehszlovák, áromán, macedón-román, vizicserkész, vizigót - esetleg magyarmagyar, román-román, franciafrancia... Permutáció, variáció, kombináció és náció! Elvégzendő művelet ágyban, okmányrubrikában*

véges és végtelen elem egymással való keverésével, kapcsolásával, míg kijön többek közt a József Attila-vers, 'A Dunánál' elhíresült pár sorában megadott receptje a magyaroknak, mai bármilyen másoknak, ki génjeiben elraktározza örökre holt népek, gótok, hunok, gepidák, avarok, kelták, dákok rejtett örökségét, nevébe süllyesztve összezsúrolható bűvészhíralként mások nevét, vagy előző, másik neveit önmagának, kikeverve a színt, melyet ma is egy-egy idióma hordoz: egy-egy nyelv határoz meg, mutat fel, képvisel a világ minden valamirevaló tudományos és politikai fóruma előtt. /.../ karinthysabban: azt álmodtam, hogy... hogy két magyar voltam, hogy két örmény, két román, két szász, két rác, két horvát voltam... hogy örmény-magyar voltam, hogy romániai magyar voltam, hogy székelyszász-morva-bergenzóc (pont) lettem, és játszottam egymással..."

(Elhangzott a kolozsvári kiállítás megnyitóján, 1999 április 24-én)

Entrée telt házzal, avagy örmény belépő Budaörsön

Megszállott népség vagyunk, mi képviselők. A forgó világ értetlenül nézi, amint időnként félredobjuk társadalmunk egzisztencia-szerző egyenruháját és valami egészen más, számukra furcsa színekbe öltözünk. Ez a másik öltözet a mi esetünkben nem más, mint a közfelfogást meghazudtoló viselkedés.

Megengedjük magunknak a luxust, hogy életünket a gyakorlatban is egy olyan ügy szolgálatába állítsuk, amelynek látszatra semmi haszna nincsen. És valóban, igazat kell adnunk józan kritikásainknak: a mi ténykedésünk sem közvetlen anyagi haszonnal, sem pedig hatalmi pozíció megszerzésével nem jár. Mi vagyunk az „eszmei érték-kategória” lelkes, egyre fogyó képviselői, akiknek mindennapjait az egzisztenciaépítés mellett áthatja egy kulturális, nemzeti örökség és ennek őrzése. Mi vagyunk, akik balga módon semmibe vesszük „piaci értékünket”, szembe állunk a trenddel és kvalitásainkat „eltékozoljuk” - ahelyett, hogy „súlyos pénzekre” váltanánk őket. Ahelyett, hogy minden energiánkat anyagi biztonságunk megteremtésére fordítanánk, sokan még azt is megkockáztatjuk, hogy kiszolgáltatódunk a világnak, csak hogy teljesítsük misszióinkat, amelyben hiszünk. Örömet ad nekünk az a tudat, hogy valami fontos dolgot építünk, valami olyat, ami lehet, hogy épp nem divatos, ám évtizedek, évszázadok és évezredek távlatában egyike a maradandó értékeknek. Csak mosolygunk a felénk dobott cinikus megjegyzéseken, miközben halkán, de magunkban nem kis büszkeséggel mondjuk: adni, nem kapni akarunk.

No igen, de kinek? Ha ennyire különbözünk a világtól, van-e rá egyáltalán igénye annak, akinek szánjuk? A nagyközönség, amely sokszor a bolond idealisták pecsétjét nyomja ránk, vajon elfogadná-e, amit mi olyan szívből jövően adni akarunk? Vajon beépíti-e az üzeneteket, amiket közvetítünk és elfogadja-e saját öröksége őrzésének fontosságát?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések százai zúgtak fejünkben, amikor először próbáltunk örmény kisebbségi önkormányzatot alakítani Budaörsön. Sikerült. Milyen óriási volt az öröm a választások után, hogy lám, felebarátaink osztják véleményünket, hogy kellene képviselők, akik státuszszimbólumai közösségünk létezésének.

Képviselői legitimitásunkat azonban igazából mégsem az önkormányzati választás határozta

meg. Át kellett esnünk a tűzpróbán, az első rendezvényen. Ha kong a terem és csak néhány vendég csoportosul a büféasztal körül, ez nem áltathat azzal, hogy sikerrel jártunk, képes még a lelkesedésünket is elvenni, mi több lelki mélypontra süllyeszteni bennünket. Ha viszont szép számú érdeklődő ül velünk szemben, akkor már csak rajtunk áll, tudunk-e bensőséges hangulatot kialakítani, amiben a gondolatok varázsa mindenkit megérint, körbefon és hazáig kísér.

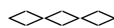
Az első budaörsi rendezvény előtt legrosszabb rémálmaink jöttek elő, s mint a ravasz kereskedők, egyfolytában azon gondolkoztunk, mivel tudnánk még csábítóbbá tenni a portékát: az április 12-én nyíló Örmény Történelmi Kiállítást. Remegve néztük az óránkat a megnyitó előtti percekben, győzködve magunkat, hogy korán van még, mindenki később érkezik... De jöttek! Helyi magyarörmény közösségünk megadta nekünk az esélyt, hogy megmutassuk, mit tudunk adni neki. Pontosan tudjuk, hogy ezernyi más helyen lehettek volna, de a mi ügyünket választották. Mire a megnyitó műsora véget ért, az is világossá vált előttünk, hogy nem kell kufárkodva megtoldani azt, amik vagyunk. Nem hamis elvárásokkal jöttek hozzánk, hanem azért, hogy életükben egy óra erejéig helyet biztosítsanak származástudatuknak, felélesszék, s ezáltal egy időre újra konzerválják legbelül őrzött, néha kicsit elfeledett történelmi és kulturális múltjukat.

A megnyitó beszéddel *dr. Issekutz Sarolta* - akinek nagy része volt magának a kiállításnak létrejöttében is - szónoki egyszerűséggel és határozottsággal hozta létre az első hidat köztünk és vendégeink között. A tűzpróba tehát sikerült. Köszönet illeti ezért segítőinket, de legfőképpen közönségünket. Ők megteremtették örmény kisebbségi önkormányzatunk létjogosultságát és presztízsét Budaörs városában. S hogy mindez nemcsak egyszeri szerencse volt, bizonyítja az április 23-án tartott genocídiumi megemlékezés, melyet még a kiállításnál is többen tiszteltek meg. A műsor mellett a legnagyobb sikert az ünnepséget záró fogadás eredeti örmény ételei aratták *dr. Keszy-Harmath Péterné* képviselőtársunk csodálatos főzőtudománya jóvoltából. (A recepteket már sokszorosítjuk, s legközelebbi rendezvényünkön az ételek mellett ezeket is megtalálják.)

Ez nem csábítás, egyszerű ígéret!

Bona E. Ágnes

Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

Lectori salutem!

avagy: szavak értéke

A szépeplékű, latin köszöntéssel többnyire régebbi könyvekben, folyóiratok beköszöntőjében találkozunk.

Lectori salutem! Üdvözet az Olvasónak!

Olvasok. (Olyan ez, mint az alkoholizmus: az alkoholista iszik, már nem is tudja, miért... de iszik. Iszik, bár nem szereti.)

Az olvasó pedig? ...olvas. Néha olyat, amitől megborrad. (Mint alkoholista az újabb féldecitől.) Most éppen azt olvasom, hogy romboló tevékenységet folytatok.

Hát, akkor olvassuk:

"Az országos elnök beszámolt arról, hogy az OÖÖ-t folyamatos támadások érik mind a mai napig

a Magyarországi Örmények Szövetsége és az Erdélyi Örmény Gyökerek Egyesülete részéről. E romboló tevékenység megakadályozására az OÖÖ jogi képviselőjével együtt határozattervezetet dolgozott ki, amelyet ismertetett a testülettel." Nem igazán akarom tudni, hogy mi az a királycsináló MÖSz, nem tudnám szeretni a királyokat. Mellesleg utálok, hogy gondosan egymás mellett emlegetik a két szervezetet, kimondatlanul is összemosva a kettőt...

Olvasom tovább: "A képviselők többsége egyetértett azzal, hogy olyan határozatra van szükség, amely kimondja: azoktól a szervezetektől, amelyek az örménység érdekeit sértik, a testület elhatárolódik."

Örvendek a többségi határozatnak, de... Ki vagyok, és hogy lépek a képbe? Nemcsak tagja vagyok (kiírom a pontos nevet:) az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek, de szándékaival és megvalósított lépéseivel is egyetértek. Tehát: rombolok.

Nincs más megoldásom, minthogy folytassam a "rombolást". Ország-világ előtt bevallom: nem tudok örményül. Becsüljük meg a szavakat. Pontosan fogalmazva, sem az óörmény nyelvet nem ismerem, amelyet "*grabar*" néven emlegetnek a lingvisták, sem az úgynevezett *középörményt*, amely inkább népi eredetű és a 12-17 században használták (amiből következik, hogy Erdélybe betelepülő őseim talán ezen a nyelven beszélhettek?), sem az újörményt (az *ashabart*), amelynek körülbelül 40 dialektusa van, és alapvetően két csoportra oszlik: keleti (a mai Örményország, Grúzia, Azerbajdzsán, és észak-kelet Irán), valamint nyugati nyelvjárásokra (ez KisÁzsia és az európai örmény települések). No, persze, a nyelvészet...

Úgy tízévesen, nyögvenyelősen tanultam az orosz leckét, inkább a levegőt néztem, mint a szöszedetet, amikor édesapám rámszólt:

- Tanuld, fiam, hogy fogyjon! Később megtanultam azt a közkeletű igazságot is, hogy nincsenek csúnya, rossz nyelvek. (Legfeljebb nem egészen tiszta akaratú emberek vannak.)

Minden nyelven lehet szépet és szépen mondani.

Máig emlékszem az orosz leányra, Nagyezsdára, aki huszonöt éve egy társaságban elmondta Puskin "Falun" című versét. Mennyire másként hangzott az az orosz nyelv, mint az a másik, amit a brezsnyevektől a filmhíradókban hallottam!

Most hát olvasok, hogy fogyjon. És mániákus olvasóként elborzadok, mint alkoholista a féldecitől. Végül leteszem az OÖÖ lapjának márciusi számát és elalszom.

Álmodom. Álomban olyan magyar vagyok, aki (mondjuk 1978-ban, a Kádár-féle értelmiség-üldözés elől) Franciaországba emigrál. A törvényszerű véletlen összehoz olyanokkal, akikről kiderül, hogy 1526-ban, a mohácsi vész után menekültek el Magyarországról és hazát találtak a franciáknál. Elfranciásodtak. Az a néhány szó, ami valahogyan megmaradt a hagyományaik között, persze, ómagyar.

Ők azt mondják, "ízös", ezt nem értem. Azt mondom, "édes" - ők nem értik. Tehát inkább franciául beszélgetünk, és "ízös - édes" helyett azt mondjuk egymásnak: "douce". Közben ismételtetik: "Je suis Francois-Hongrois!"

Később, álomban a párizsi nemzetgyűlés Kisebbségi Törvényt hoz, amelyben kisebbségi jogokat biztosít azoknak, akik legalább száz éve a Szajna mentén élnek. Jogaimat okosan használva én ekkor kijelentem a közvéleménynek, hogy "aki nem tud magyarul, az nem magyar!"

Erre az én "francia-magyar" ismerőseim... honfitársaim? rokonaim? elődeim?... neheztelnek rám. (Hát persze, mert sértődősek!) Horribile dictu, rossznéven veszik, amikor kijelentem:

- A "Francois-Hongrois" nem magyar. És ne szóljon bele a dolgokba! Ott él a Rhone partján és azt sem tudja, hogy a Halászbástyát Schulek Frigyes építette!

Elhatárolódom tőlük. Hiszen merték elfelejteni évszázadok alatt őseik magyar nyelvét, amelyet Bakócz Tamás, vagy Ocskay brigadéros beszélt! Sőt, merték Nancyban, esetleg a Marseille melletti La Madrague-ben nem megtanulni a 20. századi, (karcagi, nagyvillányi, székelykeresztúri) magyar nyelvet! Hogyan is merik - még hozzá franciául! - kimondani azt, hogy ők "francia-magyarok"?

Egyáltalán, mi ez a fából vaskarika, hogy "francia-magyar"? Ez hülyeség. Én, hirtelen jött franciaországi magyar kikérem magamnak a nyelvtelen törekvést. Hiszen... soroljam?

Hogyan emlegethetik az 1526 óta francia földön élők, hogy **magyar tudattal** élnek? Hogy egyszerre franciák is, meg magyarok is? Sőt, már inkább franciák, de - úgymond - soha nem felejtik egykori magyar származásukat...? Francia nevű ősöket emlegetnek, arra büszkék, hogy a francia történelem, irodalom, politika, képzőművészet számos alakja közülük származott... Soha az ajkukon egy eredeti Szabolcska-Mihály-idézet, (ami, ugyebár ősmagyar dolog!) mindig csak Mallarmé, meg Paul Claudel! Hát "magyarok" ezek?

Álmomban, persze, őszinte is tudok lenni, és bevallom: **nem akarom** megérteni, hogy ezek a "Francois-Hongrois"-k sokszínűvé gazdagítják a monokróm nemzeti-színezetű palettákat. A "francois"-t is, az "hongotis"-t is. Rombolnak, na, ez az egyetlen, jó kifejezés! Össze kellene hívnom egy közgyűlést, amelyen elhatározom, hogy kizárom azokat, akik a (franciaországi) magyarság érdekeit sértik...

Hálistennek, fölébredek. Izzadtan, zavartan. Éjjel van, olvasni kellene valamit, hogy ismét képes legyek elaludni. Olvasni, még ha rossz is...

Végül Nagyvezsdára gondolok, aki szép orosz nyelven mondta el a Puskin-verset, miközben honfitársai ideiglenesen tankokkal és rakétákkal töltötték fel Magyarországot.

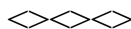
Vagyis, a nyelvek... A nyelvek? Töredelmesen bevallom: valamiféle megbocsátás ébredzik bennem...

Üdvözlét az Olvasónak! Lectori salutem!

Végre nyugodtan elalszom. A folyóirat, amelyből megtudtam, hogy "romboló tevékenységet" folytatok, lecsúszik az ágyról a földre.

Maradjon ott.

dcs

Kedves Olvasóink!

Előző számunk technikai-tördelési hibáiért - elsősorban szerzőinktől - elnézést kérünk. Ugyanakkor kérjük, hogy megjegyzéseikkel, leveleikkel forduljanak hozzánk, írják meg véleményüket mindazokban a kérdésekben, amelyek magyarörmény közösségünket érintik. Szeretnénk, ha az Erdélyi Örmény Gyökerek füzeteket Önök írnák! A beküldött írások, levelek esetleges közlésére vonatkozóan jelezzék, nevüket adják-e. (Névtelen levelekkel természetesen nem foglalkozunk, ha azonban valaki nem óhajtja nevét közölni, "név és cím a szerkesztőségben" aláírással közölhetjük.

Várjuk leveleiket, írásaikat!

Magyar-örmény családfák (folytatás)

Az ittebeni és eleméri Kiss család leszármazási táblázata

IV. leszármazás:

- 1.2.1.1. Novák Tivadar (+1849)
- 1.2.2.1. Lászlóffy Róza
- 1.2.2.2. Lászlóffy Mária (férj: Balás Frigyes)
- 1.2.6.1. Simay Anna (férj: Pap Simon)
- 1.3.1.1. Klein Auguszta (férj: Novák János)
- 1.3.1.2. Palma Emil (törvénytelen)
- 1.3.2.1. Kiss Ernesztina
- 1.3.2.2. Kiss Auguszta (férj: Dániel János)
- 1.3.2.3. Kiss Róza (férj: Bobor György)
- 1.3.2.4. Turaty Ernő (törvénytelen)
- 1.5.1.1. Csíky Jozefa (férj: Ivády Béla)
- 1.5.1.2. Csíky Antonia (férj: Beniczky György)
- 1.5.3.1. Capdebó Auróra (férj: Koronghy Henrik)
- 1.5.5.1. Somoskeőy Jolán (férj: 1. Nagy István, 2. Szentiványi Zoltán)
- 1.5.5.2. Somoskeőy Pál
- 2.1.2.1. Kiss Miklós (feleség: Schratt Katalin)
- 2.1.2.2. Kiss Elemér (feleség: Blaskovics Gizella)
- 2.1.4.1. Karátsonyi Katalin (férj: báró Duka Emil)
- 2.1.4.2. Karátsonyi Ferenc (+1881) (feleség: Karácson Irma)
- 2.1.4.3. Karátsonyi László (1894)
- 3.2.2.1. Iszay Mária
- 3.2.2.2. Iszay Cecília
- 3.2.2.3. Iszay Teréz
- 3.2.3.1. Thursik Márton
- 3.2.3.2. Thursik Teréz (férj: Másvilági Izsák)

- 3.3.1.1. Daniel Mária (anyja: Daniel Erzsébet, férje: Gyertyánffy Zsigmond)
- 3.3.1.2. Daniel Jozefa (anyja: Daniel Mária, férj 1.: Gyertyánffy Zsigmond, 2. Kozma Imre)
- 3.3.2.1. Bogdánffy Karolina
- 3.3.2.2. Bogdánffy László
- 3.3.3.1 Papp János
- 3.3.3.2 Papp Ödön

V. leszármazás:

- 1.2.2.2.1. Balás Iván (feleség: Koronghy Erna)
- 1.2.2.2.2. Balás Irma (férj: Jekelfalussy Zoltán)
- 1.2.6.1.1. Pap Géza
- 1.2.6.1.2. Pap Ernő
- 1.2.6.1.3. Pap Ilona
- 1.2.6.1.4. Pap Dezső
- 1.3.1.1.1. Novák Ágoston
- 1.3.2.2.1. báró Dániel Ernő (feleség: Cséry Szeréna)
- 1.3.2.2.2. Daniel Béla (feleség: Tannel Valesa)
- 1.3.2.2.3. Daniel Ilona (férj: Steingassner Ákos)
- 1.3.2.3.1. Bobor Géza (1885, feleség(?): Griebisch Amália)
- 1.3.2.3.2. Bobor Gyula (feleség: Jablánczy Róza)
- 1.3.2.3.3. Bobor Ernesztina (+1877)
- 1.3.2.3.4. Bobor Iván (1850)
- 1.3.2.3.5. Bobor Irma (férj: Farkas Géza, +1910)
- 1.3.2.3.6. Bobor Jolán (férj:1. Rónay Alajos 1895, 2. Dávid Gyula)
- 1.3.2.3.7. Bobor Aranka
- 1.5.1.1.1. Ivády Ilona (férj: Hazslinszky Hugo)
- 1.5.1.1.2. Ivády Tihamér
- 1.5.1.1.3. Ivády Béla (feleség: báró Jeszenszky Anna)
- 1.5.1.1.4. Ivády Antónia (férj: Sztankay)
- 1.5.1.1.5. Ivády Sarolta (férj: Morvay)
- 1.5.1.2.1. Beniczky Zoltán
- 1.5.1.2.2. Beniczky Elemér
- 1.5.1.2.3. Beniczky György
- 1.5.1.2.4. Beniczky Aladár
- 1.5.3.1.1. Koronghy Aranka (férj 1.Kövér Victor, 2. Daniel László)
- 1.5.3.1.2. Koronghy Gyula
- 1.5.3.1.3. Koronghy Erna (férj: Balás Iván)
- 1.5.5.1.1. Nagy Margit (férj: Szentiványi Károly)
- 1.5.5.1.2. Nagy Leona
- 1.5.5.1.3. Nagy Tibor
- 2.1.2.1.1. Kiss Antal
- 2.1.2.1.2. Kiss Miklós
- 2.1.2.2.1. Kiss Egon
- 2.1.2.2.2. Kiss Klementina
- 2.1.4.1.1. báró Duka Géza
- 2.1.4.2.1. Karátsonyi Andor

- 2.1.4.2.2. Karátsonyi Erzsébet (férj: Schulpe Vilmos)
- 3.2.3.2.1. Másvilági Katalin (férj: Issekutz János)
- 3.3.1.1.1. Gyertyánffy Ödön
- 3.3.1.1.2. Gyertyánffy István
- 3.3.1.2.1. Kozma Imre

VI. leszármazás:

- 1.2.2.2.1.1. Balás Blanka
- 1.2.2.2.1.2. Balás Iván
- 1.2.2.2.1.3. Balás Dóra
- 1.2.2.2.2.1. Jekelfalussy Mária
- 1.3.2.2.1.1. báró Dániel Elemér
- 1.3.2.2.1.2. báró Dániel Tibor
- 1.3.2.2.2.1. Daniel Margit (férj: Thomka Emil)
- 1.3.2.2.2.2. Daniel Ferenc (feleség: Somorfay Erzsébet)
- 1.3.2.3.2.1. Bobor Gyula
- 1.3.2.3.2.2. Bobor Ilona (férj: Bayer Jenő)
- 1.3.2.3.2.3. Bobor Sarolta (férj: Gyertyánffy Jenő)
- 1.3.2.3.2.4. Bobor Mária (férj: Gyertyánffy Andor)
- 1.3.2.3.5.1. Farkas Pál
- 1.3.2.3.5.2. Farkas Géza
- 1.3.2.3.6.1. Rónay Mihály (feleség: Leonhard bárónő)
- 1.3.2.3.6.2. Rónay Róza
- 1.3.2.3.6.3. Rónay Elemér (feleség: Zombor grófnő?)
- 1.5.3.1.1.1. Kövér Victor
- 1.5.3.1.1.2. Kövér Márta
- 1.5.3.1.1.3. Kövér Valéria
- 1.5.3.1.1.4. Kövér Hajnalka
- 1.5.3.1.1.5. Kövér János
- 1.5.3.1.1.6. Dániel Márta
- 1.5.3.1.1.7. Dániel Elza
- 1.5.3.1.1.8. Dániel Magda
- 1.5.3.1.1.9. Dániel László
- 1.5.3.1.1.10. Dániel Edit

VII. leszármazás:

- 1.3.2.2.2.1.1. Thomka Ferenc
- 1.3.2.2.2.1.2. Thomka Ágoston
- 1.3.2.2.2.1.3. Thomka Valéria
- 1.3.2.3.2.1.1. Bobor Eszter
- 1.3.2.3.2.1.2. Bobor Zoltán
- 1.3.2.3.2.2.1. Bayer Rály
- 1.3.2.3.2.2.2. Bayer Irsy
- 1.3.2.3.2.3.1. Gyertyánffy Carla (férj: Fülep Benő)
- 1.3.2.3.2.3.2. Gyertyánffy Jeanne (férj: Fáy Barnabás)

- 1.3.2.3.2.3.3. Gyertyántfy Jenő (+1938)
- 1.3.2.3.2.4.1. Bobor Andor
- 1.3.2.3.2.4.2. Bobor Valéria
- 1.3.2.3.2.4.3. Bobor Miklós

VIII. leszármazás:

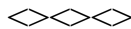
- 1.3.2.3.2.3.2.1. Fáji Fáy Jenő (feleség: Kohák Hajnalka)

IX. leszármazás:

- 1.3.2.3.2.3.2.1.1. Fáy Jenő (feleség: Nagy Iréne)
- 1.3.2.3.2.3.2.1.2. Fáy Hajnalka (férj: Győry Csaba)

X. leszármazás:

- 1.3.2.3.2.3.2.1.1.1. Fáy Tünde
- 1.3.2.3.2.3.2.1.1.2. Fáy András
- 1.3.2.3.2.3.2.1.1.3. Fáy Zsuzsanna
- 1.3.2.3.2.3.2.1.2.1. Győry Csaba
- 1.3.2.3.2.3.2.1.2.2. Győry Balázs

Lapzárta után érkezett

D. Leszkovszky Pál lelkész úr részére Budapest XI. Orlay utca 6.

Tisztelt Lelkész Úr!

Zavarodottan állok a kérdés fölött! Kérem szíves tájékoztatását az ügyben, hogy mit jelent az, hogy "Örmény egyház"? Az utóbbi időben felbukkant ez a téma.

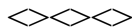
Miben változtatja ez meg abbeli hitünket, hogy hűségesek vagyunk őseink hitéhez, vallásához? Engem örmény szertartású római katolikusnak kereszteltek Szamosújváron 1932-ben.

***Nyilatkozom!** Elutasítok minden ettől eltérő, engem, és az AJÁN családot érintő változást. Azt sem zárom ki, hogy jóhiszeműségünkkel visszaélve, nem kellő tájékoztatás és tájékozódás alapján, az "örmény egyház" jogszerűen bennem azt a képet kelti, hogy ez azonos az örmény katolikus vallással és liturgiával Amennyiben ez nem azonos, manipulatív, manipuláció! Ez esetben, mint az AJÁN család feje, kérem engem és valamennyi AJÁN-t **TÖRÖLNI** az egyházi regisztrációkból! Én és családom, Továbbra is örmény szertartású római katolikus akarok maradni! Dicsértessék!*

Siófok 1999. április 29.

*id. AJÁN GERGELY GERŐ
a Siófoki Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke*

A témára következő számunkban visszatérünk. Szeretettel várjuk bárki, elsősorban P. Leszkovszky Pál lelkész észrevételeit.

Dél-Erdélyi körutazás az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület útiterve, 1999

Részvételi díj: 190 DEM/fő

Az összeg tartalmazza a vezetést, a biztosítást, a félpanziót, a szállás és a belépők árát, kivéve a fakultatív programokét és a busz költséget.

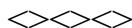
A busz költség 10.000 Ft, amelyet az EÖGYKE Irodájában lehet befizetni a hivatalos fogadóórakon, szerdánként 16.00 - 18.00 óra között, illetve előzetes telefon-egyeztetés alapján.

A busz költség befizetését **egyúttal az út lekötésének tekintjük.**

A 190 DEM részvételi díj befizetése csak július végétől esedékes!

A túrát a mindannyiunk által szeretett Gyuri bácsi, dr. Szarka György vezeti!

Levélcím: Transsylvania Info Tour Bt., 3527, Miskolc, Bajcsy Zsilinszky u. 1. II/8., Fax: 066-320-478

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat.

Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Hilton fiók: 10100723-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

székhelye: 1015. Budapest Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest Pf. 70.

Telefon: 201-101 I, fax/tel: 201-2401.

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása havonta megjelenő kiadványa

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba

Munkatársak: dr. Borszéki Béla; Fancsali János, rétháti Kövér Ilona

Szerkesztőség: 1251. Budapest Pf. 70. *Tel:* (1) 201-1011 *Fax:* (1) 201-2401